

EKOLOGICZNO-KRAJOBRAZOWY KONTEKST SUBURBANIZACJI

Bożena Degórska

bodego@twarda.pan.pl

Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego

Polska Akademia Nauk

PLAN PREZENTACJI

- **Wprowadzenie**
- **Krajobrazowy kontekst suburbanizacji**
- **Ekologiczny kontekst suburbanizacji**
- **Podsumowanie**

GŁÓWNY CEL WYSTĄPIENIA

Zwrócenie uwagi na negatywne pod względem ekologicznym wybrane aspekty suburbanizacji przestrzeni wokół dużego miasta na przykładzie obszaru metropolitalnego Warszawy.

Suburbanizacja przestrzenna

- **Proces urbanizacji przestrzennej przedmieść i stref podmiejskich, wiążący się ze zmianą użytkowania i pokrycia terenu oraz struktury krajobrazu w kierunku przyrostu komponentów zurbanizowanych .**
- **Proces wielowymiarowy**
- **Urban sprawl** – najbardziej negatywna forma suburbanizacji a zarazem najbardziej powszechna w Polsce.

URBAN SPRAWL

Według Europejskiej Agencji Środowiska (EEA Report, 2006) zjawisko urban sprawl zostało zdefiniowane jako **uwarunkowany rynkowo fizyczny model ekspansji terenów miejskich o niskiej gęstości na duże obszary, głównie do okolicznych terenów rolniczych.**

Dystynktywne cechy urban sprawl :

- wyspowatość (patchy),
- rozproszoność (scattered),
- rozwlekłość (strung out)
- nieciągłość (discontinuity),
- chaos przestrzenny
- słaba kontrola planistyczna podziału gruntów

Obecnie termin „**urban sprawl**” jest używany w znaczeniu **negatywnym**, zazwyczaj do charakterystyki zjawiska suburbanizacji o niskiej gęstości oraz nieefektywnego rozwoju

URBAN SPRAWL

Czy na pewno niechciane zjawisko?

W powszechnym stosowaniu terminu oznacza suburbanizację, ale żywiołową i niedostatecznie kontrolowaną lub niekontrolowaną

Czy niekontrolowaną????

Rozpraszanie zabudowy jest przez gminy podmiejskie częściowo inspirowane i w pewnym sensie planowane oraz akceptowane i wydaje się, że spełnia oczekiwania licznej grupy inwestorów.

Dowody:

Nadpodaż terenów inwestycyjnych zwłaszcza mieszkaniowych w SUiKZP i w MPZP.

Utrzymywanie decyzji administracyjnych dotyczących warunków zabudowy

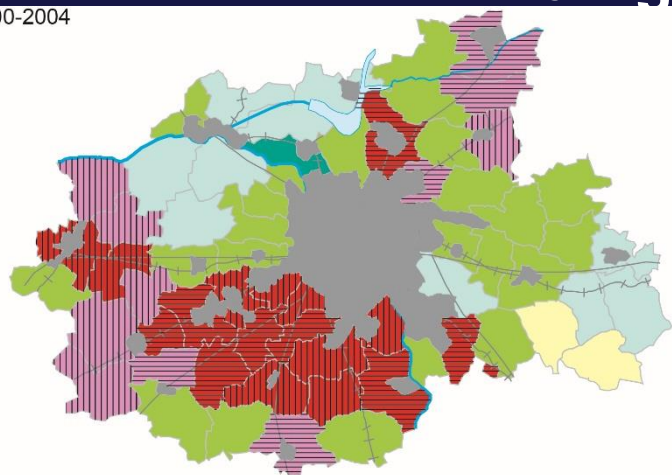
KRAJORAZOWY WYMIAR SUBURBANIZACJI

Studium przypadku – gminy wiejskie OMW

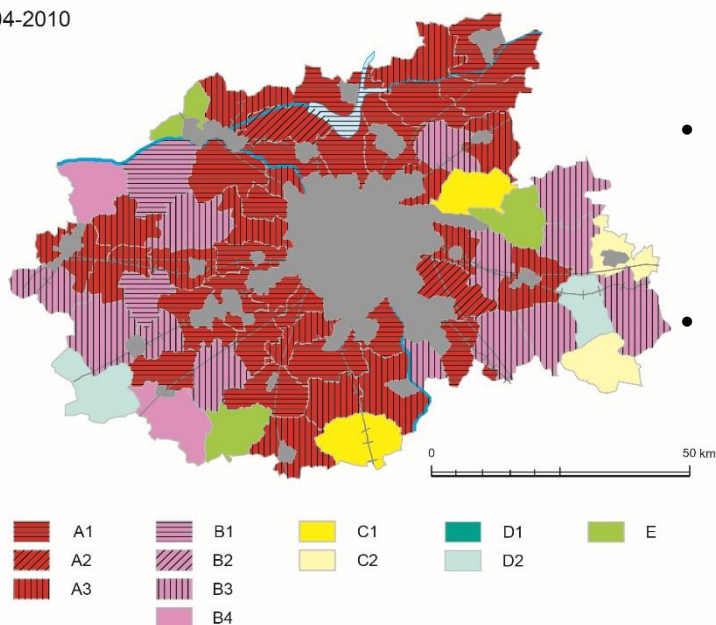

Klasyfikacja gmin wiejskich z uwagi na zmiany powierzchni gruntów zurbanizowanych z uwzględnieniem kierunków zmian gruntów rolnych i leśnych

2000-2004

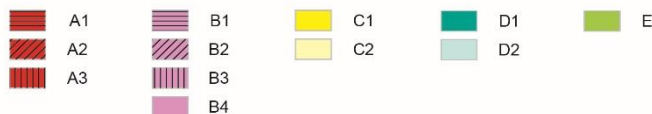

2004-2010

Zidentyfikowano 5 głównych kategorii gmin:

- A - znaczący wzrost tempa zmian terenów zurbanizowanych (średnio >20 ha/1 rok);
- B - znaczący wzrost tempa zmian terenów zurbanizowanych (średnio > 5 do 20 ha/1 rok);
- C - nieznaczny wzrost tempa zmian terenów zurbanizowanych (średnio do 5 ha/1 rok), za wyjątkiem jednostek zaklasyfikowanych do grupy E;
- D - brak zmian, lub zmniejszenie tempa zmian terenów zurbanizowanych za wyjątkiem jednostek zaklasyfikowanych do grupy E;
- E - niewielkie tempo zmian powierzchni gruntów zurbanizowanych, leśnych i ornych, średnio do 5 hektarów rocznie dla każdej z form. Grupuje gminy, które charakteryzuje relatywnie największa stabilizacja krajobrazu bez uwzględnienia kierunku zmian.

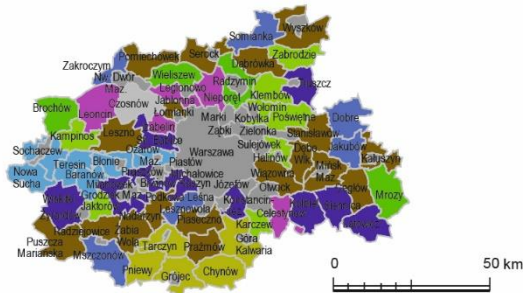

A1,2, B1,2,C1, D1 spadek pow. leśnej

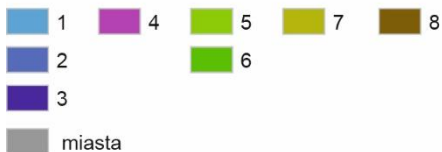
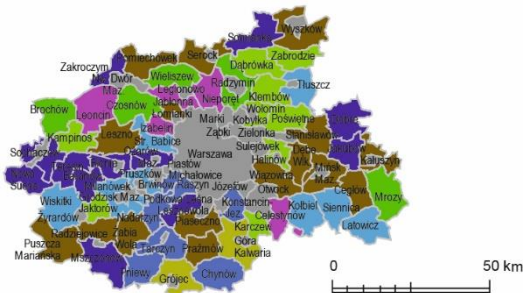

Typy gmin z uwagi na podobieństwo struktury krajobrazu

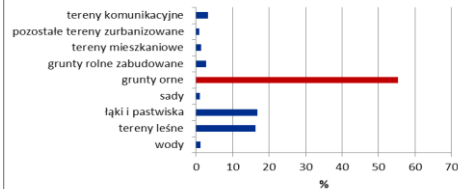
Typologia 2004

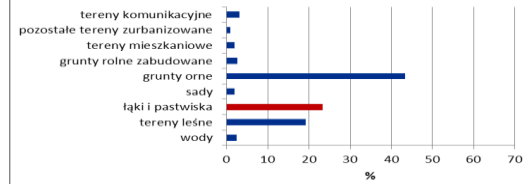
Typologia 2010

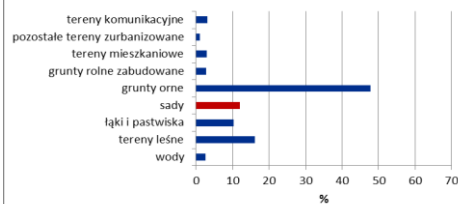
Typ I

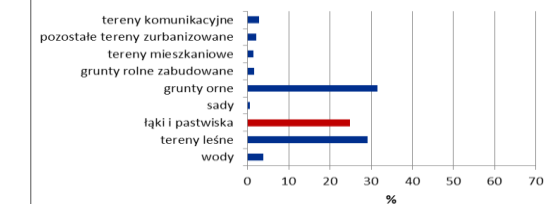
Typ V

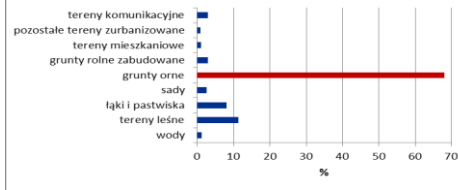
Typ II

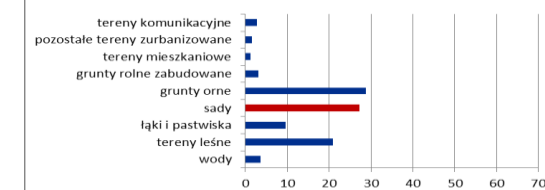
Typ VI

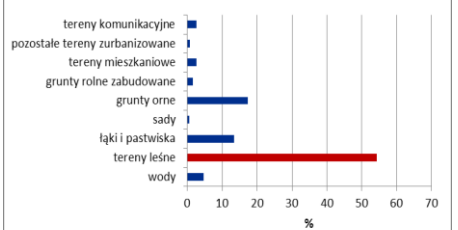
Typ III

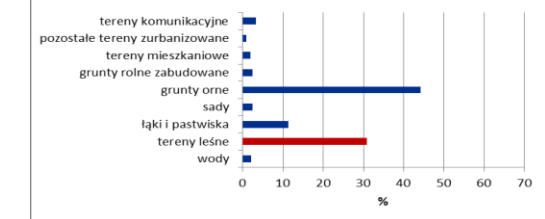
Typ VII

Typ IV

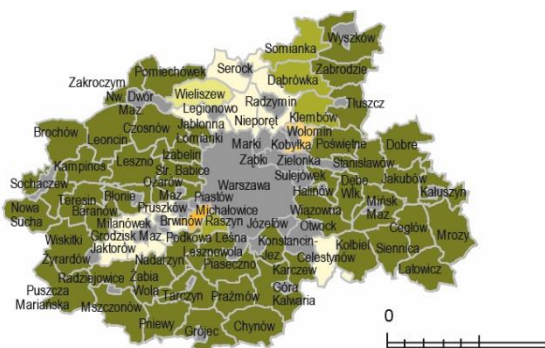

Typ VIII

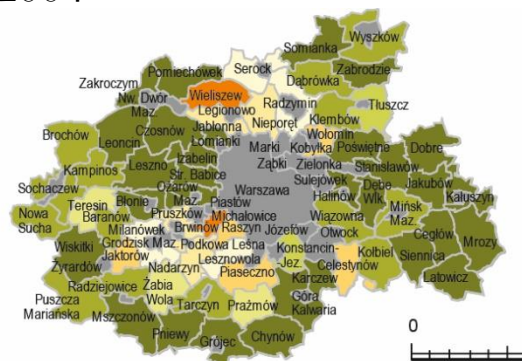

POWSTAWANIE KRAJOBRAZU HYBRYDOWEGO

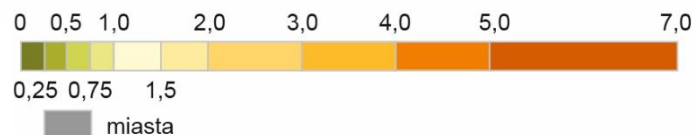
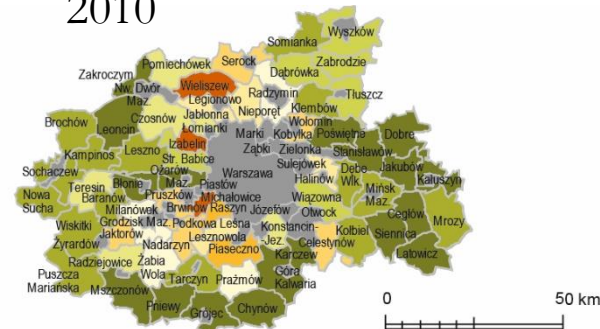
2000

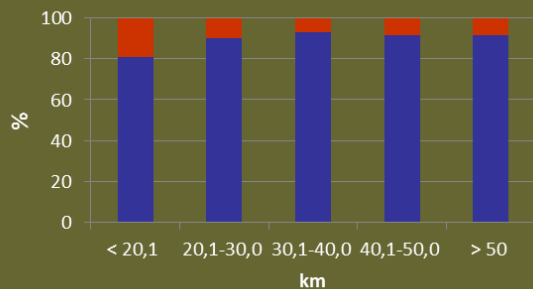
2004

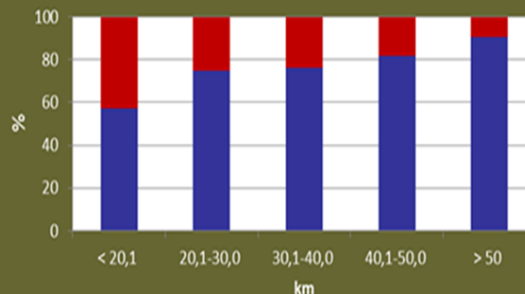
2010

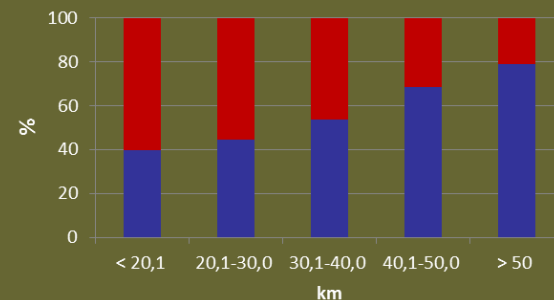
2000

2004

2010

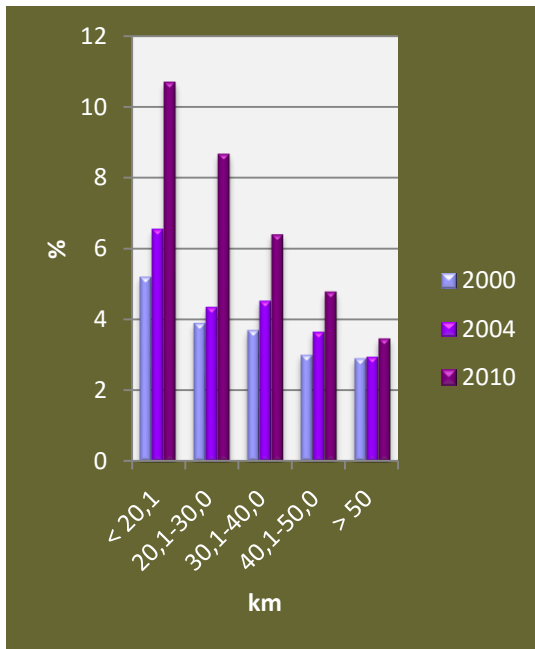

Grunty z zabudową mieszkaniową

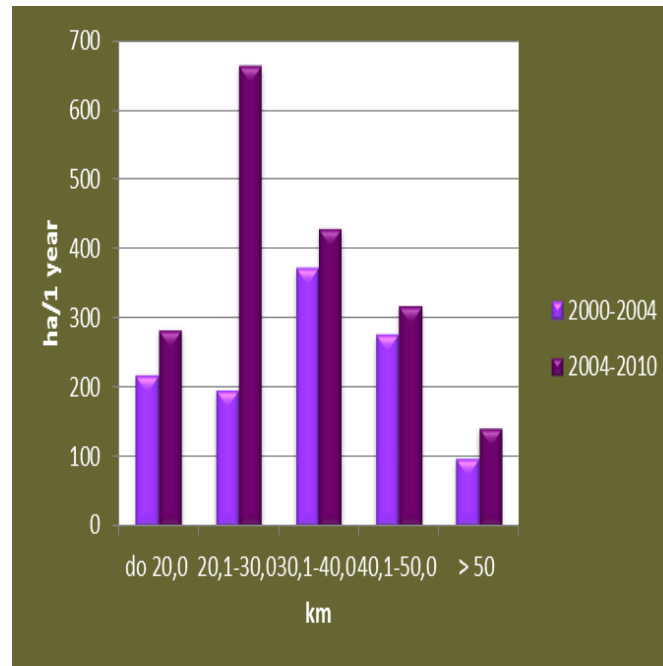
Tereny zabudowane związane z rolnictwem (głównie zabudowa zagrodowa)

Wpływ odległości od centrum Warszawy na suburbanizację przestrzenną

WUP

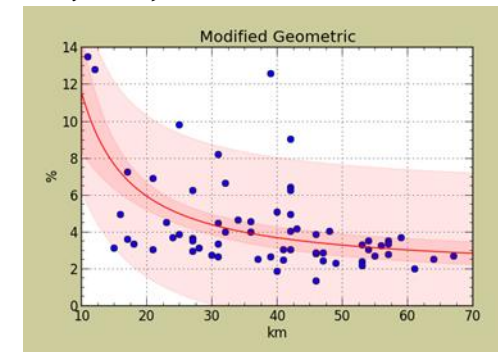

TEMPO WZROSTU

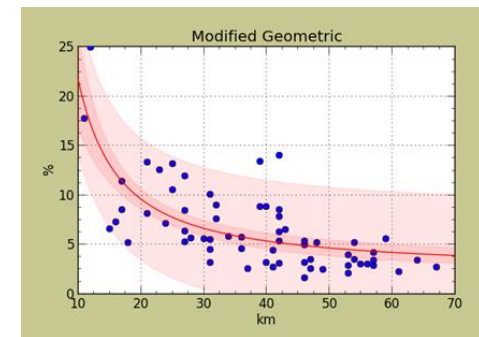
2004

($r = 0,554$, Standard Error: 2,1574)

2010

($r = 0,700$, Standard Error: 3,0462)

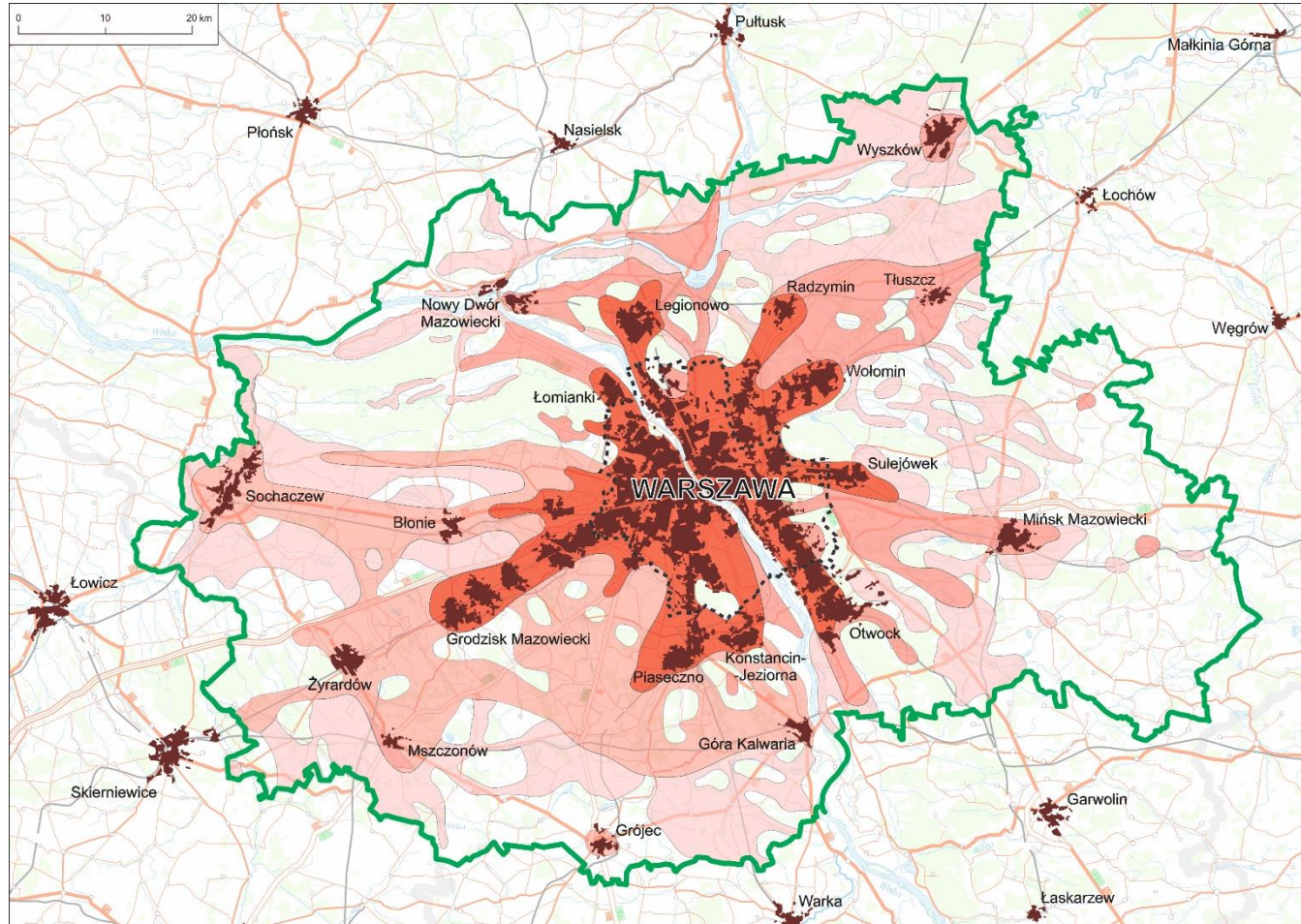

Po wstąpieniu Polski do struktur Unii Europejskiej proces urbanizacji przestrzeni uległ znacznemu ożywieniu we wszystkich strefach. Tylko w strefie I (< 20 km) wartość WUP przekroczyła 10%. Wraz ze wzrostem odległości od Warszawy ulega on dość równomiernemu obniżeniu. Zależność tę najlepiej opisują modele geometryczne. Tempo wzrostu największe w strefie II (20-30 km).

$$y = ax^{b/x}$$

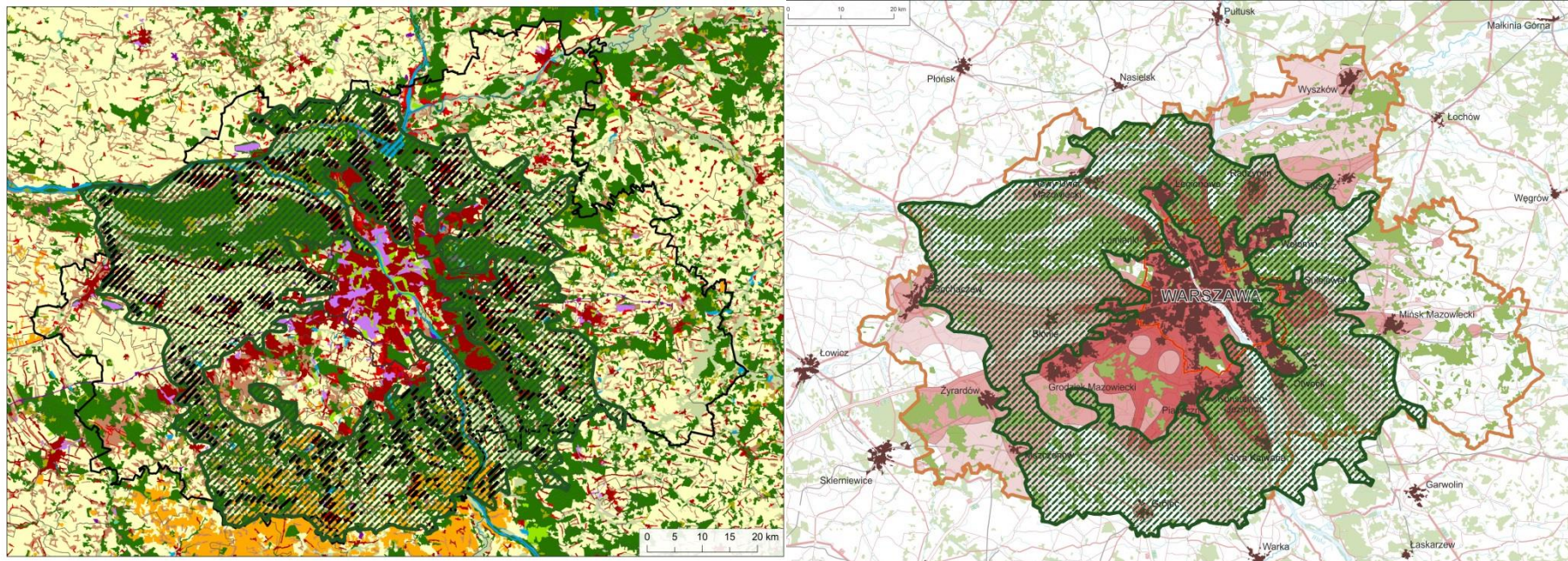
Predykcja suburbanizacji przestrzennej OMW

EKOLOGICZNY WYMIAR SUBURBANIZACJI

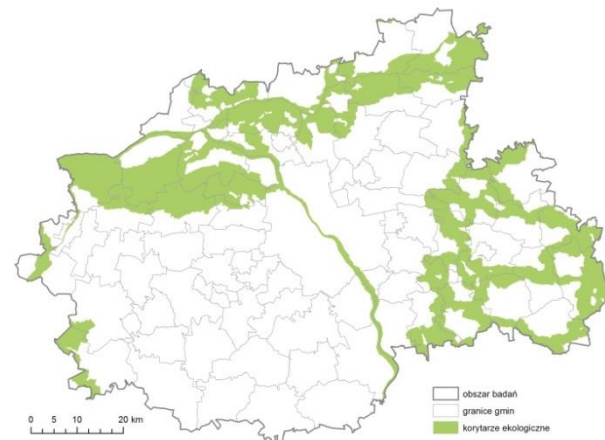
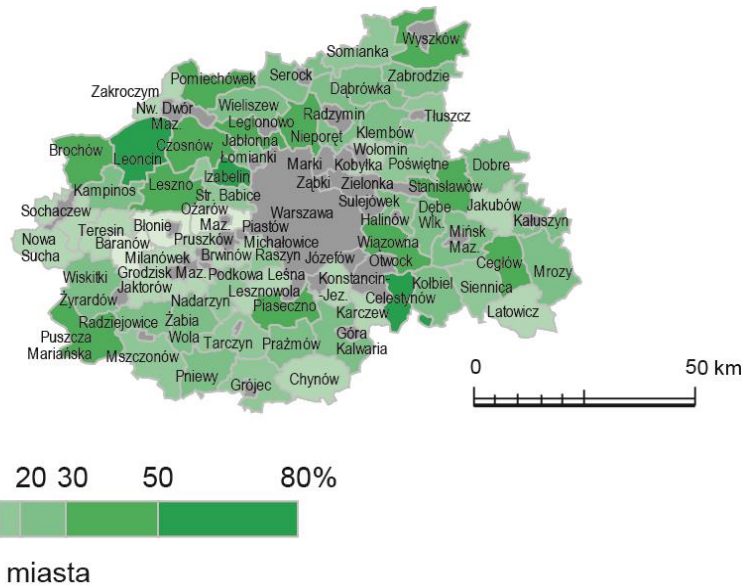
ZIELONY PIERŚCIEŃ A STNIEJĄCY I PERSPEKTYWICZNY ROZWÓJ ZABUDOWY

**ŻYWIOŁOWA I ŹŁE ZAPLANOWANA SUBURBANIZACJA STANOWI
GŁÓWNE ZAGROŻENIE DLA ZAPLANOWANIA OPTYMALNEJ I EFEKTYWNEJ
STRUKTURY ZIELONEGO PIERŚCIENIA WARSZAWY**

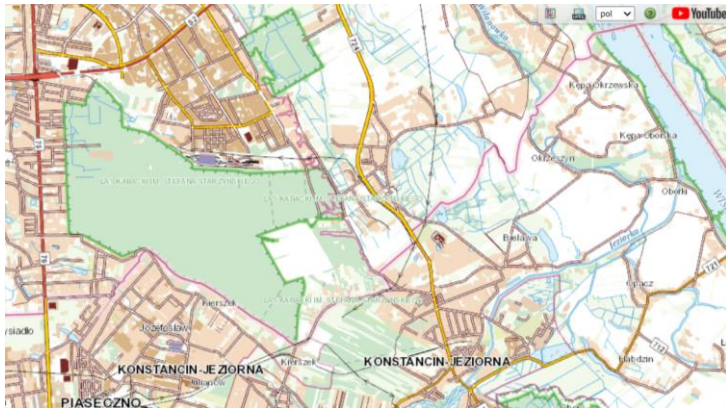
Obszar zielonego pierścienia wg. Studium zagospodarowania Obszaru
Metropolitalnego Warszawy , 2010

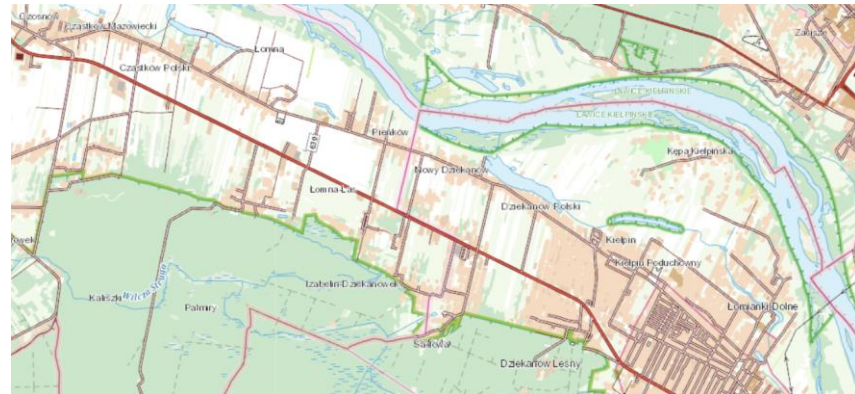

IZOLACJA KOMPLEKSÓW LEŚNYCH

Las Kabacki

Puszcza Kampinoska

- utrata łączności ekologicznej z korytarzem Wisły,
- degradacja stref ekotonowych,
- zagrożenie pożarowe

Źródło: https://mapy.geoportal.gov.pl/imap/Imgp_2.html

WYPADANIE ŻYZNYCH GLEB Z UŻYTKOWANIA ROLNICZEGO

Równina Łowicko-Błońska

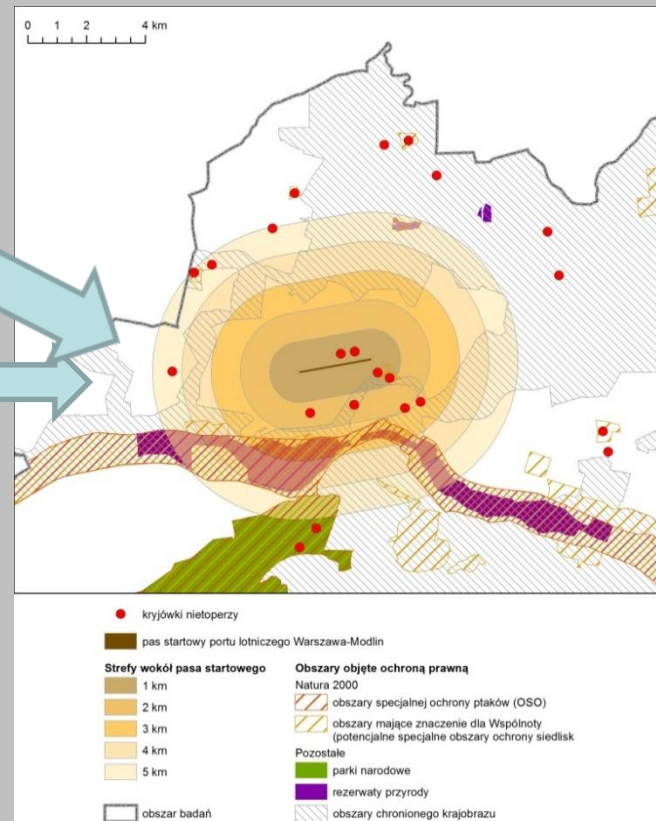
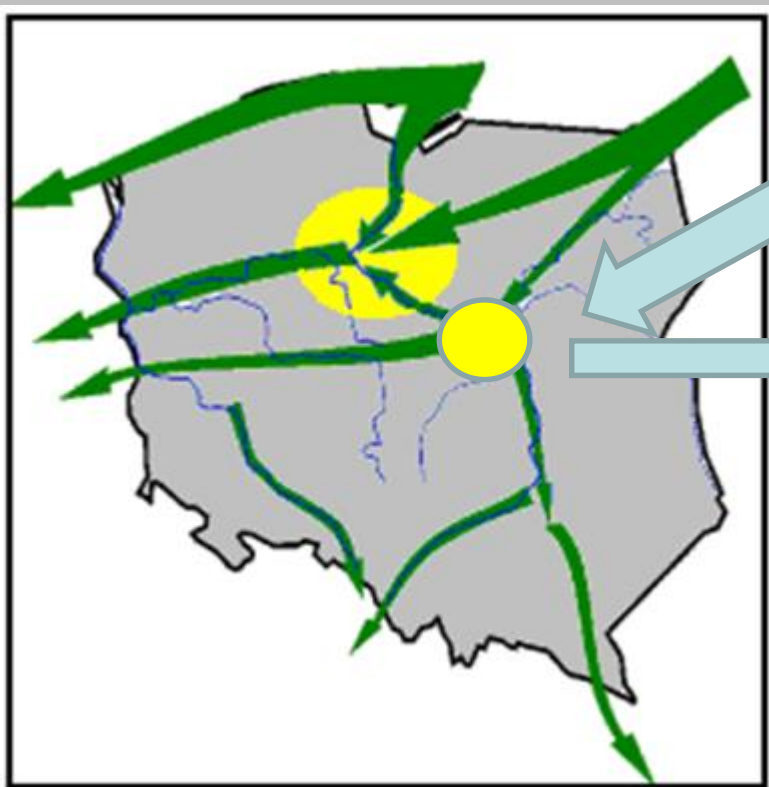

Źródło: https://mapy.geoportal.gov.pl/imap/Imgp_2.html

FRAGMENTACJA KORYTARZY EKOLOGICZNYCH

**LOTNISKO jako GŁÓWNE ZAGROŻENIE
dla korytarza powietrznego**

MODLIN

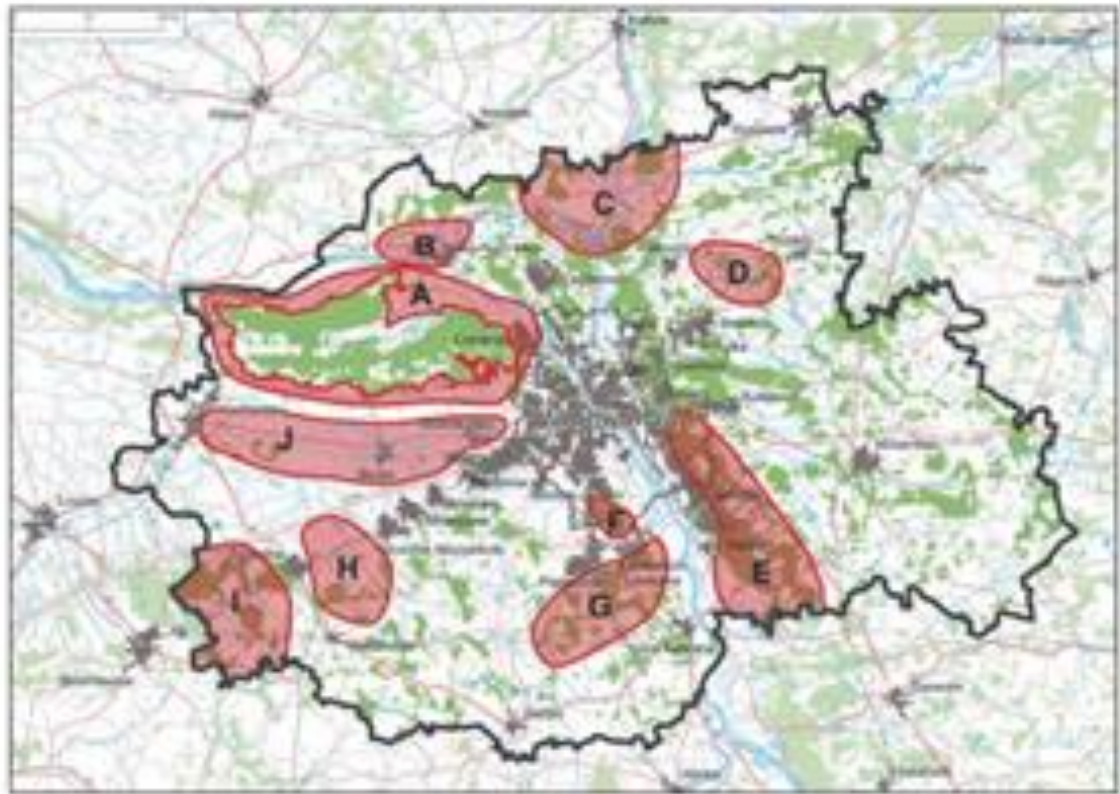

Istniejące i przewidywane obszary ekologicznych konfliktów przestrzennych związanych z presją suburbanizacji

Obszary problemowe:

- A – rejon Puszczy Kampinoskiej
- B – rejon lotniska w Modlinie,
- C – rejon Jeziora Zegrzyńskiego
- D – rejon środkowego odcinka doliny Rządzy,
- E – rejon Mazowieckiego Parku Krajobrazowego, F – rejon Lasu Kabackiego,
- G – rejon Lasów Chojnowskich,
- H – tereny podmokłe w strefie dopływów Pisi Gągoliny i Pisi Tucznej,
- I – rejon Puszczy Bolimowskiej,
- J – pasmo Ożarów–Błonie–Sochaczew

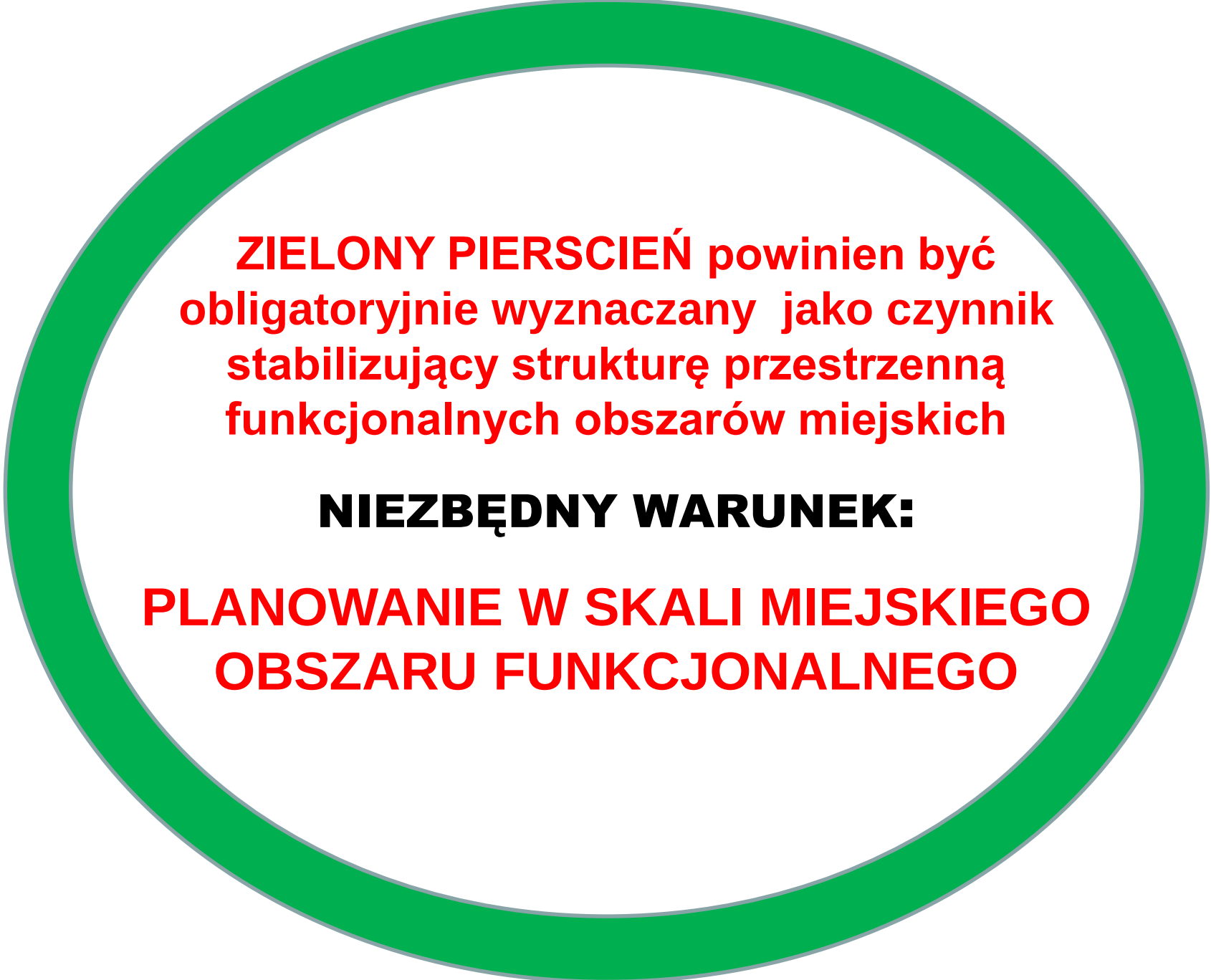
WSKAZANIA

Sieć zielonej i błękitnej infrastruktury obszaru metropolitalnego powinna tworzyć spójny przestrzennie układ, oparty na trzech priorytetowych strukturach przyrodniczych stanowiących jej ruszt, jak:

- zielony pierścień lub pierścienie,**
- obszary węzłowe (biocentra),**
- korytarze ekologiczne.**

Sieć BZI dużych miast i obszarów metropolitalnych powinna zapewniać szereg usług ekosystemowych przynoszących korzyści mieszkańcom i środowisku.

ZIELONY PIERSCIEN powinien być
obligatoryjnie wyznaczany jako czynnik
stabilizujący strukturę przestrzenną
funkcjonalnych obszarów miejskich

NIEZBĘDNY WARUNEK:

**PLANOWANIE W SKALI MIEJSKIEGO
OBSZARU FUNKCJONALNEGO**

**PLANY, KTÓRE NIE BĘDĄ PRZYJAZNE DLA
CZŁOWIEKA I ŚRODOWISKA NIE
WYTWORZĄ KONKURENCYJNEJ
PRZESTRZENI XXI WIEKU !!!**

Podsumowanie

- Predykcyjny model urbanizacji przestrzennej OMW stanowi pewne ostrzeżenie przed dotychczasowym rozwojem przestrzennym i żywiołową suburbanizacją, ponieważ jest w dużej sprzeczności z zasadami zrównoważonego rozwoju, jednak w pełni oddaje prowadzoną obecnie politykę przestrzenną, wynikającą między innymi z braku narzędzia koordynacji rozwoju przestrzennego w skali obszaru metropolitalnego.
- Mimo że nowelizacja Ustawy o związkach metropolitalnych wprowadziła w 2016 roku, nowy instrument – ramowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego związku metropolitalnego, to ostatecznie ustawa została uchylona. Dodatkowo przy słabości ustaleń studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy, funkcje koordynacyjne takiego studium w skali metropolitalnej zazwyczaj nie są zintegrowane, zwłaszcza w odniesieniu do struktur ekologicznych.
- Stworzenie warunków do trwałego i zrównoważonego rozwoju przestrzennego miejskich obszarów funkcjonalnych, należeć będzie do bardzo trudnych zadań polityki przestrzennej.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

